

У черницях  
Панас Мирний

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ #1

«У черницях» Панаса Мирного є продовженням п'єси «Лимерівна» і засвідчує формування нового типу драми\*\*\*. Проблеми свободи особистості, актуалізація морально-філософської тематики присутня у цьому творі. Перу автора належать й інші драматичні твори, зокрема, «Згуба», «Спокуса» та ін.

Панас Мирний

У ЧЕРНИЦЯХ

(Продовження «Лимерівни»)

Драма в 5 справах і 6 постановках

Справляють:

Ігуменя – в монастирі.

Марфа – черниця.

Серафима – черниця.

Маруся, а в черницях сестра Юліана.

Кнуриха – мати її.

Кнур – батько її.

Василь Безродний – гайдамацький отаман.

Гарасим – монастирський сторож.

Кобзар.

Черниці, люди, гайдамаки, запорожці.

Діється у другій половині XVIII віку.

– СПРАВА ПЕРША –

Велика світлиця, чепурно прибрана. По стінах у золотих рамах святі образи, у кутку їх – ціла божниця. Долівка вистелена килимами, кругом невеличкі гарні крісlecka. Саме сонце сходе і обдає хату ясним світлом. Сестра Марфа порається: пил з образів стирає, долівку мете.

Вихід I

Сестра Марфа. Ач, сонце як грає; надворі гарно, весело. Земля покрилася травицею зеленою, дерево завітчалось листом пишним, повітря чисте та свіже. Ясне сонечко все те пестить-тріє. Чудні і дивні діла твої, господи! Розпросторив ти свою руку над землею, увесь світ повив красою величною. Невеличка ко машина радіє тобі; кожна пташка співає славу твою. Дивний і величний світ, господи! А в нас, правду кажучи, завжди однаково: як літом, так і зимою, як повесні, так і восени. Сумно, нудно.

Чується стук у двері.

Голоси. Господи Ісусе Христе, сине божий! Помилуй нас.

Сестра Марфа. Амінь. Хто там?

Голоси. Сестра Серафима. Можна увійти?

Сестра Марфа. Можна. Увійде сестра Серафима, хреститься і робе низький поклон.

Вихід II

Сестра Серафима. Благодать господа нашого Ісуса Христа буде з нами.

Сестра Марфа. Амінь. На всякім місці владичество його.

Сестра Серафима (підходить до Марфи). Доброго ранку, сестро Марфо. Дозволь облобизати тебе не яко Іуда, а яко розбойник. (Цілються).

Сестра Марфа. Що скажеш, сестро Серафимо?

Сестра Серафима. До матушки гумені, сестро Марфо. Рано ще, спочиває, мабуть? Он і ти ще не поприбирала.

Сестра Марфа. Ще не виходила з покою... Сядь он там посидь. Вона не забариться вийти. Треба до того поприбирати.

(Сестра Серафима сідає у самому куточку біля дверей, Марфа шпарко стирає пил, струшує килимці і підміта сміття).

Чого се ти, сестро Серафимо, до матушки так рано?

Сестра Серафима (побрязкавши чотками). Як би тобі сказати? Попрохатись маю..

Сестра Марфа. У мир, сестро?

Сестра Серафима. Та хоч біля миру пошвендяти. Літечко тепле настало, сонечко ясне так гріє... Тягне на вільне повітря. Хочеться повештатись по світу просторому. Побачити, як люди живуть, чи не забувають господа милосердного, почитають його храми святі.

Сестра Марфа. Торік сестра Євдокія ходила. Матушка дуже гнівилась, що малий збор принесла. Цих молодих, каже, тільки пошли, то так завжди: витріщатся на людей, а про бога не дбають.

Сестра Серафима. Ну, вже як і стару яку пошлють, що ледве ноги волоче. Доб'ється до села, та там і літечко злітує, вилежуючись у священика на перинах. Молодша все-таки більше світа збіга.

Сестра Марфа. Піди ж ти. А матушка зовсім навпаки дума; молода, каже, як молода: ще не осілася, не перегоріла, часто її гріх путає.

Сестра Серафима. От, уже і гріх! Як інший раз задивишся на людей – то вже і гріх. Навіщо ж на нас, молодих, так рано отсю рясу надягають, коли гріха бояться? Не про гріх же я повинна думати, коли наділа на себе чернечу одежу! Ти, сестро Марфо, до неї близько ухожа. Ти їй скажи оце, що я кажу. Умов її та й про мене не забудь натякнути, а я вже тобі мирського гостинця принесу.

Сестра Марфа. Ох! сестра Марфа сама така, коли б їй хоч на тиждень вирватися у мир.

Сестра Серафима. То й ти просися.

Сестра Марфа. Просися! Просилася раз, так... У тебе, каже, тільки й думки, що про мир; а в черниці поступила, у чорне нарядилась. А я як у черниці поступала? Хіба я охотою йшла? Батько віддали. Іди та й іди, богу будеш молитися за нас. Батько ж і досі десь по світу вештається, правду кажучи, гірку п'є; а я – молись тут за його!

Сестра Серафима. І тобі, значить, сестро, як і мені. Тільки мене ніхто не віддавав сюди, а самі взяли. Як швендяла татарва по сих краях, батька-матір у ясир погнали, а мене невеличкою кинули. Гуменя Митродора, хай її свята душенька у раю спочиває, узяла до себе. Тут я вигодувалася, виросла, тут і чернечою рясою мене покрили.

Двері рипнули, одхилилися, показалося обличчя Кнурихи.

Сестра Марфа. Хто там?

Кнуриха. Добридень вам. Чи можна увійти?

Сестра Марфа. Ідіть, ідіть.

Увіходе Кнуриха і Маруся.

Вихід III

Кнуриха. Доброго здоров'я вам.

Сестра Марфа. Здорові були. А що скажете?

Кнуриха. Чи до матушки гумені доступитися можна?

Сестра Марфа. Ще матушка не виходила з покою. Ще, видно, богу молиться. А ви чого до неї?

Кнуриха. Та в нас діло; важне діло. Чи не можна як матушці переказати, щоб допустила нас до себе на самоті переговорити.

Сестра Марфа. У нас немає самотніх переговорів. Матушка гуменя не любить. Вона каже: ми всі Христові служимо, всі повинні перед ним повсякчас з чистою душею пристати, перед усім миром своїми вчинками похвалитися: дивіться, мов, усі, які ми є, – чи чорні – то й чорні, а критися та таїтися ні перед ким не слід. Бог милосердний усе бачить, він наш найвищий судія.

Кнуриха. Звісно, ви черниці, йому служите, об йому одному радієте. А ми, миряни – зовсім інша річ. У нас часом як не покриєшся з чим – то виплетуть на тебе таке...

Сестра Марфа. Гріх критися, гріх. Скритність – один з семи смертельних гріхів, що доводять душу християнську до погибелі.

Сестра Серафима (підходячи до Марусі, що сумна і бліда стоїть трохи ззаду матері). Благодать господа нашого Ісуса Христа будь з тобою, дівчино. (Хрестить її). Вачу я по обличчю твоему, блідому та похмурому, що з сокрушенням серцем прийшла ти до нас. Не крийся, повідай нам, що учинила еси, живучи в миру? Облегчи своє серце, ослобони свою душу од гріха тяжкого, покайся. Господь милосердний, що всіх до себе приймає і всім прощає наші провини, і тебе прийме в своєму царстві небесному, аби покалася перед ним з чистим серцем... (Суворо до неї). Чого ж ти мовчиш? Кажи, що зробила? Може, ти душу християнську запакувала? Дівчина ти чи молодиця? Кажи!

Маруся тремтячи оступається за матір.

Кнуриха. Це моя дочка. Вона недугувала, нещасна. Ще й досі не оправилася, слаба дуже. Всього боїться, не лякайте її.

Сестра Серафима (грізно). А, оступаєшся? Ховаєшся? Від кого ж ти ховаєшся? Від господа милосердного криєшся? Куди ж ти сховаєшся? Не сховаєшся від його ока всевидячого! Кажи, що учинила... Боїшся? Дух темноти погибельний боїться ясного лиця праведного. Да воскресне бог и расточаться вразі его!..

Маруся. Ох! Мамо... мамо. (Схиляючись на матір, омліває).

Кнуриха. Дочко моя, дитино моя! Не лякайся, моя сизая, це люди добрі. (До Марфи). Поможіть, будь ласка, довести мені її до стільця. (Марфа помагає Кнурисі усадити Марусю). Чи немає водиці хоч капельки... напитися їй, збризнути...

Сестра Марфа. Я зараз. (Швидко виходе і ввіходе з кухлем води).

Сестра Серафима (сіда собі одсторонь і, перебираючи чотками, вичитує). Яко исчезает дым... яко тает воск...

Кнуриха (дає води Марусі). Марусю! На, хлесни водиці. Промочи свої уста смажні. Ач – слаба яка. Казала: підождемо, дочко, поти вкріпишся хоч трохи, так ні. У черниці та й у черниці.

Сестра Марфа. Так вона до нас?...

Увіходе гуменя.

#### Вихід IV

Матушка гуменя. Мир вам, сестри. (Марфа і Серафима потупляють голови). Благодать господа нашего Іісуса Христа будь з вами!

Сестра Марфа і Сестра Серафима. Амінь.

Кнуриха (шепче до Марусі). Марусю! Марусю! Матушка гуменя,!? – Підведися, поклонися їй.

Маруся устає і кланяється.

Матушка гуменя (до Марфи). Сестро Марфо, що це за люди?

Кнуриха. До вашої милості прийшли. З великою просьбою до вас.

Матушка гуменя. З якою?

Кнуриха. Коли дозволите нам на самоті з вами побалакати.

Матушка гуменя (глянувши на їх, переводе очі на Серафиму). А ти, сестро Серафиме, чого?

Сестра Серафима. Милості прохати, матушко гуменя. Благословіть по миру поскитатися.

Матушка гуменя. Сього року, сестри, нам і в обителі треба буде попрацювати. Предстоїть великий труд господу: мир буде в нас і ми в миру. (Сестра Серафима, похнюпившись, закипів губу). Так ти, молодиче, хочеш зо мною на самоті побалакати?

Кнуриха. Коли ласка ваша буде нас вислухати.

Матушка гуменя. А то дочка твоя чи родичка?

Кнуриха. Дочка, матушко.

Матушка гуменя(до черниць). Вийдіть, сестри.

Марфа покірно виходить.

Сестра Серафима(виходячи, скося дивиться на гуменю, кривить її). Мир буде в нас і ми в миру! (Виходить).

Вихід V

Матушка гуменя. Ну, кажи, молодиче, яке там діло у тебе.

Кнуриха. Ми прийшли, матушко, прохати вас – прийміть нас до себе.

Матушка гуменя. Як до себе? У черниці?

Кнуриха. Еге.

Матушка гуменя. Ти вдова чи мужня жона?

Кнуриха. Мужня, матушко.

Матушка гуменя. А як же ти чоловіка одного кинеш?

Кнуриха. А що йому станеться? Він старий, і я не молода. Його й добрі люди доглянуть там.

Матушка гуменя. Добрі люди! Світ не без добрих людей, і в йому найдуться вони. Тільки ти забуваєш, молодиче, що то все чужі, ти одна йому найближча, найдорожча. Ти з ним шлюб брала, руки в'язала. А що в'яжеться на землі – буде в'язане й на небесі. Знаєш?

Кнуриха. Знаю, матушко. Що ж, коли немає мені радості в миру, немає спокою душі.

Матушка гуменя. У тебе чоловік недобрий?

Кнуриха. Гріх бога гнівити, гріх за його лихе що сказати. Добрий він у мене.

Матушка гуменя. То що ж жене тебе до нас?

Кнуриха (указує на Марусю). Вона, матушко, рветься, її молода душа захотіла. Немає їй радості в миру, а з нею й мені.

Матушка гуменя (прикро дивиться на Марусю, що бліда стоїть похилившись). Вийди стара, я на самоті з дочкою побалакаю.

Кнуриха виходе.

Вихід VI

Матушка гуменя (подивившись ще раз на Марусю, геть одходить і сідає). Дівчино! Як тебе зовуть?

Маруся (тихо). Марусею.

Матушка гуменя. Іди до мене ближче. Іди, не бійся. (Маруся підходить). Та кажи по правді, не втаюй нічого. Усе, все кажи, що було з тобою в миру, які гріхи пестило серце твоє, носила душа твоя. Все передо мною виложи. Може, що я і пораю тобі, може, і поможу в чому. Ти така ще молода, тобі ще жити та жити, а ти, бач, чернечим одягом покритися захотіла, все рівно що вмерти захотіла. Що ж тебе довело до цього?

Маруся (боязко). Матушко. Я безталанна... нещасна...

Матушка гуменя. Чого ж ти безталанна, нещасна? Любила, може, кого, та зраджено тебе? Кажи, не бійся, все кажи.

Маруся. Любила, матушко.

Матушка гуменя. Кого ж ти любила?

Маруся. У нас годувальник був. Василем звали.

Матушка гуменя. Ну, та й що?

Маруся. Та й покинув нас, змандрував.

Матушка гуменя. Чого ж він покинув? І він же тебе любив?

Маруся. Не знаю, матушко. У мене подруга була, Наталя. Красива з себе. Він її любив, і вона його тяжко любила і душу свою запакувала за те кохання.

Матушка гуменя. Душу? Ну, се гріх, гріх тяжкий від бога. Душа, Марусю, божа, і коли ми її запакуємо ради мирського чого, то се тяжкий гріх.

Маруся. Вона сама не винувата, її довели до того.

Матушка гуменя. Хто ж її довів?

Маруся. Та, бачте, вона любила Василя, одного його, і думала за ним бути, а мати її не хотіла віддати за Василя, бо у Василя не було нічого, звісно, приймак, що ж у його є? От мати і найшла їй другого чоловіка, багатого.

Матушка гуменя. Та силою віддала?

Маруся. Ні, не силою. А хитрощами.

Матушка гуменя. Як хитрощами?

Маруся. Так. Або й вона не хитрила, а мати того чоловіка, за кого Наталя пішла, свекруха, значиться. Там така злюча удалася! От раз їй як Наталя гостро одказала, вона і задумала помститися, та й почала робити так, щоб Наталю собі за невістку мати. Направила сина, щоб Василя записати у пікінери. Його і записали, а батько мій пораяли йому зійти з дому, поти той набір пройде. Батькові, значиться, то і на руку було: вони мали його собі зятем назвати. Ну, от і вирядили його. Я його гень-гень за село проводила і попрощалась з ним, як сестра з братом. А Наталя недалечке була, угляділа нас, як ми прощались, та подумала, що Василь її не любить, а мене любить, бо він цілувався зо мною. Після того ото і згодилась піти за Шкандибенка. І горе ж їй було за тим заміжжям! Вона все терпіла та мовчала, аж поти не почула, що її обдурили, тоді взяла та й зарізалася.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/panas-mirniy-8596286/u-chernicyah/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.